

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Голова Приймальної комісії

ІГОР ЦЕПЕНДА
«22» квітня 2024 р

ПРОГРАМА

вступного випробування з

Комплексний іспит з педагогіки

для зарахування на навчання за ступенем доктора філософії

за спеціальністю **011 Освітні, педагогічні науки**

на основі освітнього рівня магістра (освітньо-кваліфікаційного ступеня спеціаліста) при прийомі на навчання у 2024 році

Розглянуто та схвалено
на засіданні Приймальної комісії
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
Протокол № 1 від 22.04. 2024 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою вступного випробування з «Комплексного іспиту з педагогіки» є перевірка знань і відбір вступників для зарахування на навчання за ступенем доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки при прийомі на навчання на основі освітнього рівня (освітньо-кваліфікаційного ступеня спеціаліста) до Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника у 2024 році.

Програма містить основні питання «Комплексного іспиту з педагогіки» та перелік рекомендованої літератури.

Наведений перелік питань, які виносяться на вступне випробування дасть можливість вступнику систематизувати свої знання та допоможе зорієнтуватися, на які питання треба звернути увагу при підготовці до вступного випробування.

Перелік рекомендованої літератури сприятиме у пошуку і підборі джерел підготовки для вступного випробування.

ОСНОВНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Нормативні документи про освіту

1. Закон України «Про освіту» (чинна редакція), його значення для школи і педагогічних працівників.
2. Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (згідно із Законом України «Про освіту» (чинна редакція).
3. Ключові компетентності особистості як спосіб реалізації мети повної загальної середньої освіти (Закон «Про освіту», р. II, ст. 12).
4. Основні положення Закону України «Про повну загальну середню освіту» (чинна редакція).
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту» про рівні, строки та форми її здобуття (р. I).
6. Типи закладів повної загальної середньої освіти (характеристика за Законом «Про повну загальну середню освіту», р. V, ст. 35).
7. Закон України «Про позашкільну освіту», його роль у вдосконаленні роботи закладів позашкільної освіти.
8. Основні засади реформування загальної середньої освіти відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (від 14.12.2016 р., № 988 р.).
9. Основні положення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (від 14.12.2016 р., № 988 р.).
10. Закон України «Про вищу освіту» та його роль у підготовці педагогічних працівників (чинна редакція).

Історія педагогіки

Педагогічна думка XVII – початку XX ст.

1. Педагогічна теорія Я.-А. Коменського.
2. Проблеми розвитку особистості у педагогічній спадщині Г. Сковороди.
3. «Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі.
4. М. Грушевський про українську мову й українську школу.
5. Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського.
6. Полікультурність – головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.

Педагогічна думка XX - початку XXI ст.

1. Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського.
2. С. Френе: школа успіху і радості.
3. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).
4. Концепція соціально-особистісного виховання А. Макаренка.
5. Виховний ідеал Г. Ващенко.

Загальні основи педагогіки

1. Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки.
2. Основні категорії педагогіки, їх коротка характеристика.
3. Структура та основні галузі педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
4. Наукові дослідження: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет.
5. Програма дослідження: структура документу, основні пункти, етапи дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.
6. Характеристика методів науково-педагогічного дослідження.
7. Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача.
8. Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний) та основні етапи проведення.
9. Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» та «індивідуальність».
10. Характеристика основних понять теми «Розвиток, виховання і формування особистості».
11. Соціальна суть особистості, фактори, які впливають на її формування.
12. Загальні закономірності розвитку і соціалізації особистості.
13. Роль спадковості та середовища у формуванні особистості.
14. Поняття про формування особистості. Роль виховання у цьому процесі.
15. Вікова періодизація психічного розвитку особистості. Вікові та індивідуально-типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі. Поняття про акселерацію та ретардацію.

16. Гра, навчання, праця як види діяльності. Діяльність учня в освітньому процесі та її види. Сутність та характеристика навчальної діяльності школяра.

17. Учитель, як організатор освітнього процесу у ЗСО, його функції. Закон України «Про освіту» про права й обов'язки педагогічних, науково педагогічних і наукових працівників (розділ IV).

18. Педагогічна культура учителя сучасного ЗСО: сутність поняття, складові педагогічної культури.

19. Сутність поняття «педагогічна майстерність учителя»; структура і рівні педагогічної майстерності.

20. Педагогічна техніка учителя: сутність поняття, основні компоненти, шляхи формування педагогічної техніки.

21. Зовнішня техніка вчителя (загальна характеристика).

22. Поняття про внутрішню техніку педагога (загальна характеристика). 23. Спілкування в педагогічній діяльності. Складові спілкування (комунікативна, перцептивна, інтерактивна). Бар'єри педагогічного спілкування. 24. Стили педагогічного спілкування учителя, їхня характеристика. 25. Техніка мовлення вчителя як складова техніки спілкування з учнями. 26. Умови ефективності та шляхи вдосконалення професійного мовлення вчителя.

27. Поняття про академічну доброчесність, особливості й умови її забезпечення в закладі освіти (закони України «Про освіту», р. V та «Про повну середню освіту», р. VI).

Теорія виховання

1. Виховання як процес цілеспрямованого формування особистості. Мета виховання.

2. Сутність, зміст і структура процесу виховання, його мета і завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу.

3. Закономірності виховання, їх характеристика.

4. Принципи виховання, їх характеристика.

5. Поняття про методи виховання, різноманітні підходи до їх класифікації.

6. Методи формування свідомості особистості (коротка характеристика).

7. Методи організації діяльності і формування досвіду громадської поведінки (коротка характеристика).

8. Методи стимулювання діяльності і поведінки, їх характеристика. 9. Зміст процесу виховання.

10. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання. 11. Основні напрями виховання.

12. Національно-патріотичне виховання дітей і молоді у світлі Наказу МОН України № 527 від 06 червня 2022 р. [Концепція національно патріотичного виховання в системі освіти України.].

13. Поняття про громадянське виховання особистості, його мета, завдання і

шляхи реалізації (За Концепцією громадянського виховання). 14. Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Концепції виховання й самовиховання. 15. Поняття про науковий світогляд, його основні риси, шляхи формування.

16. Завдання та зміст розумового виховання. Знання, уміння та навички як основа розумового виховання.

17. Завдання, зміст і форми морального виховання дітей і молоді. 18. Система трудового виховання в школі. Профорієнтація, її характеристика.

19. Економічне виховання учнів, його роль у підготовці школярів до трудової діяльності. Форми економічного виховання в школі.

20. Мета, завдання й зміст естетичного виховання школярів. 21. Зміст і форми фізичного виховання учнів у школі.

22. Завдання, зміст і форми правового виховання учнів.

23. Завдання, зміст і форми екологічного виховання учнівської молоді. 24. Форми організації процесу виховання.

25. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Колективні творчі справи.

26. Виховна взаємодія «вчитель-учень». Партнерство школи і сім'ї у вихованні учнів.

27. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Форми і методи роботи школи з батьками учнів.

28. Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.

Дидактика

1. Дидактика як теорія освіти і навчання. Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісно-орієнтована, компетентнісна, рефлексивна). 2. Поняття про процес навчання, його двобічний характер. 3. Характеристика структури процесу засвоєння знань. Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань. 4. Види навчання, їх характеристика.

5. Закономірності та суперечності процесу навчання.

6. Поняття про принципи навчання та їх характеристика. 7. Зміст освіти в сучасній школі: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності.

8. Поняття про принципи навчання. Характеристика трьох з них (за вибором вступника).

9. Поняття про методи навчання, Загальні вимоги до вибору методів навчання.

10. Методи організації та проведення навчально-пізнавальної діяльності, їх характеристика.

11. Методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності. 12. Методи контролю і самоконтролю в навчанні, їх характеристика. 13. Поняття про засоби навчання, їх класифікація та характеристика. 14. Технічні засоби навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, мультимедійні, інформаційно-комунікаційні).

15. Інноваційні технології та методи навчання в ЗСО (загальна характеристика).

16. Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проєктні, проблемні, ігрові, інтерактивні).

17. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. 18. Поняття про форми організації навчання, їх класифікації. 19. Урок як основна форма організації навчання.

20. Типи і структура уроків за дидактичною метою.

21. Підготовка вчителя до уроку.

22. Нестандартні уроки в системі форм організації навчання та їхні особливості.

23. Активні (соціально-психологічні) форми організації навчального процесу, їх різновиди: тренінг, диспут, ділова гра, круглий стіл, олімпіада, конкурс, виставка учнівської творчості.

24. Позаурочні форми навчання: факультативні заняття, семінари, практикуми, секції, навчальні екскурсії, предметні гуртки, додаткові групові, індивідуальні заняття, домашня навчальна робота учня.

25. Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю. Рівні навчальних досягнень учнів та їх характеристика. Критерії і норми оцінювання успішності учнів. Поточне, тематичне та підсумкове оцінювання.

Управління та контроль у сфері освіти (школознавство)

1. Управління в системі освіти. Управлінська діяльність.

2. Лідерство та керівництво. Типологія лідерства. Стили керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний). Корпоративна (організаційна) культура.

3. Принципи та функції управління і керівництва в освіті. 4. Методи управління в освіті.

5. Поняття про громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти, його принципи, види (закони «Про освіту», р. VIII, ст. 80 та «Про повну загальну середню освіту», р. IV, ст. 127.).

6. Органи державного управління у сфері освіти і їх повноваження (за Законом «Про освіту», р. VIII).

7. Органи управління у сфері загальної середньої освіти, їхні завдання та повноваження (за Законом «Про повну загальну середню освіту», р. VI). 8. Учніське самоврядування, його види. Органи учнівського самоврядування.

Демократичне управління і лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні групи учнів.

9. Самоврядування працівників, батьківське самоврядування в закладі освіти: сутність понять, організація та повноваження (Закон «Про повну загальну середню освіту», р. IV, ст. 28, 29, 30).

10. Педагогічна рада ЗСО, зміст і організація її роботи (Закон «Про повну загальну середню освіту», р. V, ст. 40).

11. Сутність поняття «інституційний аудит», його мета й особливості проведення в закладі середньої освіти (закони «Про освіту», р. V та «Про повну загальну середню освіту», р. VI).

12. Методична робота в ЗСО, її роль у зростанні педагогічної майстерності вчителів.

13. Планування роботи ЗСО. Види планів у закладі середньої освіти. 14. Повноваження, обов'язки, особливості обрання на посаду керівника закладу середньої освіти (відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту», р. V, ст. 38, 39).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аймедов К.В., Бабієнко В.А., Сторож В.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: *підручник*. Київ: ВД «Слово», 2014. 352с.

2. Андрюшина Л.Л., Каковкіна О.А., Кожедуб Т.Г. Загальні основи педагогіки в схемах. Дніпропетровськ, 2016. 160 с.

3. Василевич Л.Ф., Юртин І.І. Прийняття рішень за умов конфлікту та невизначеності середовища : *навч. посіб. для студ.* К., 2013. 128 с. 4. Внутрішній контроль : робоча книга керівника школи / упоряд. Н. Мурашко, А. Панченко. К.: Редакції газет з управління освітою, 2013. 120 с. 5. Гусаренко М.Ю., Валах Ю.В. Стратегія поведінки вчителя у складних педагогічних ситуаціях. Дніпро, 2017. 89 с.

6. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / Упоряд.: Воротникова І.П., Чайковська Н.В. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.

7. Енциклопедія освіти/гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

8. Завгородня Т.К., Прокопів Л.М., Стражнікова І.В. Історія педагогіки: *навчально-метод. посібник*, Івано-Франківськ, 2014. 160 с. 9. Загальна педагогіка та історія педагогіки: *підруч.* / К. В. Аймедов та ін. [рек. МОН]. Київ : ВД «Слово», 2014. 352с.

10. Задорожна-Княгницька Л. В., Тимофєєва І. Б. Загальні основи педагогіки : *навч. посіб. для здоб. вищої освіти*. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с.

11. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки : навчальний посібник

для студентів ЗВО. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с 12. Зайченко І. Педагогіка: *підручник*. Вид 3, доп. і переробл. Київ, 2016. 608 с.

13. Історія зарубіжної педагогіки: *конспект лекцій* / Упорядники: Л.В. Маляр, М.І. Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с.

14. Концепція Державної цільової соціальної програми національно патріотичного виховання на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR201233.html

15. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 р. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylonovu-kontseptsiyupatriotichnogo-vyhovannya/>

16. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. №988-Р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p#Text>.

17. Кучерявий О.Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти : навчальний посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. 440 с. 18. Лебідь О.В. Л Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу : *навчальний посібник*. Донецьк: ЛАНДОНХХІ, 2011. 263 с. 19. Левківський М.В. Історія педагогіки: *навч.-метод. посібник*. Вид. 4- те, К.: Центр учбової літератури, 2011. 190 с.

20. Максименко В.П. Дидактика : *курс лекцій*. Хмельницький : ХМЦНП, 2013. 223 с.

21. Малафіїк І.В. Дидактика новітньої школи : *навчальний посібник*. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 632 с.

22. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>.

23. Немченко С.Г. Управління освітою: рефлексивний підхід : *колективна монографія* / С. Немченко, О. Голік, О. Старокожко, М. Елькін, І. Шумілова, К. Тільчарова, П. Кошелєв, В. Крижко / За заг. ред. проф. В. В. Крижка. Бердянськ, Видавець Ткачук О. В., 2016. 467с

24. Оржеховська В. М., Федорченко Т. Є. Технології розбудови виховної системи загальноосвітнього навчального закладу : *навчально методичний посібник*. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 172 с.

25. Основи менеджменту: *підручник для студентів вищих навчальних закладів* / кол. авторів; за ред. А. А. Мазаракі. Харків: Фоліо, 2014. 846 с. 26. Педагогічна майстерність учителя: *навч. посіб.* / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Харків, 2016. 224 с.

27. Петрунько О.В. Молодь та інноваційні технології : перспективи і ризику взаємодії : *навч.-метод. посіб.* К. : Міленіум, 2013. 80 с.

28. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. №1556 – VII. Редакція

від 21.11.2021, підстава – 1838-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

29. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. Редакція від 21.11.2021, підстава - 1838-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. 30. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 13.07.2020 р. Редакція від 24.11.2021 р., підстава – 1839-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

31. Про позашкільну освіту: редакція від 22.05.2021 р, підстава –1414- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>.

32. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: *монографія* / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с. 33. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю., Осьмук Н. Г., Чистякова І. А. Практикум з історії педагогіки: навч.-метод. посіб. [для студ. закл. вищої освіти]. Вид 4-те, доповнене й перероблене. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 165 с.

34. Скільський Д. Історія зарубіжної педагогіки : *посіб.* Київ: «Смолоскип», 2011. 376 с.

35. Супрун М. О. Педагогіка: Підручник для духовних і світських закладів освіти. К.: КДА, 2018. 400 с.

36. Управління закладом освіти: підручник / С.Г. Немченко, В.В. Крижко, І.Ф. Шумілова, О.М. Старокожко, О.Б. Голік. 2-е вид.перероб.і допов. Бердянськ: БДПУ, 2020. 603 с.

37. Цюняк О.П., Довбенко С.Ю. Педагогічна інноватика: *навчально методичний посібник.* Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2019. 190 с. 38. Ярощук Л Історія педагогіки : *навч.-метод. комплекс.* Бердянськ, 2013. 392 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Порядок проведення та критерії оцінювання вступних випробувань регулюється Положенням про організацію вступних випробувань у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.